

A kétkötetes terjedelmes mű a közelmúltban jelent meg az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet munkájaként. A könyv hazánk 230 kistájának természeti adatait mutatja be. A tájakat térképvázlatok ábrázolják a területükön fekvő településekkel együtt.

A kataszter tartalmazza a tájak területére, domborzati viszonyaira, földtani adottságaira, éghajlati, vízrajzi, növényföldrajzi és talajviszonyaira utaló információkat. Rövid tájékoztatót ad a sajátos táji adottságokról, végül tájtípológiai összegzés zárja az információk gazdag sorát. Ez utóbbi az egész országra kiterjedő kistáji szintű tájszintézis első hazai kísérletének tekinthető, és ebből adódóan figyelmet érdemlő vállalkozás. Szerzője, SOMOGYI S. igyekszik a természeti adottságokon kívül néhány társadalmi tényezőt is bevonni a szintézisbe.

A művet 10 fős szerzői közösség (ÁDÁM L., AMBRÓZY P., GALAMBOS J., JUHÁSZ Á., KOZMA F., MAROSI S., MEZŐSI G., RAJKAI K., SOMOGYI S., SZILÁRD J.) írta — mint az előszóban olvasható — PÉCSI M. elgondolása alapján, SOMOGYI S. vezetésével. A természetföldrajzi kistájlexikonnak is nevezhető munka fontosságát több hazai szervezet is felismerte, mert kiadását az MTA Soros-Alapítvány és öt minisztérium is támogatta anyagilag.

A többéves munka eredményeként közreadott összeállítás jól kiegészíti a Magyarország tájföldrajza sorozat eddig megjelent köteteit. Az olvasó ebben találja meg az eddig hiányzó részletes és konkrét adatokat a kistájakra vonatkozóan.

Az előszó helyesen állapítja meg, hogy ez a két kötet új műfajú feldolgozást jelent a hazai természetföldrajzban. Ez a munka nemzetközi viszonylatban is egyedülálló. Minden valószínűség szerint nagy feltűnést kelt határainkon kívül is.

A kötetekben közölt adatok túlnyomó része a különböző társtudományi kiadványokban korábban megjelent adatok és információk közreadása kistáji csoportosításban, és így a Magyarország tájmonográfiája sorozatának adattáraként is kezelhető. Különösen értékesek a számszerű adatok, amelyek talán legjobban a talajviszonyok jellemzését uralják. Az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetnek azonban rendelkezésére állt a megfelelő szaktérkép és szakembergárda a domborzat lejtésének és az expozíciók területi arányának meghatározására is. Ez utóbbit fel lehetett volna használni pl. a domborzat által keltett felszínközeli klímák jellegének és területi arányainak számszerű meghatározására. Úgy gondoljuk, ezek nem csökkentették volna a kötetekben szolgáltatott információk tudományos színvonalát.

Dicsérendő, és az adatokat „nyomon követhetővé” teszi a feldolgozás alapelveinek és a forrásoknak közlése. Tudományunk szempontjából igen fontos — és a szerzők által jól megvalósított — cél, hogy az adatok közlése a nem földtudományi szakemberek számára is érthető. A közölt adatokat így a társadalmi-gazdasági élet számos területén közvetlenül is könnyen felhasználhatóvá lehetett tenni.

Ezen a munkán keresztül a hazai természetföldrajz egyfajta földtudományi missziót is teljesít egy olyan időszakban, amikor a társadalom figyelme — érthetően — elsősorban a társadalmi kérdések felé fordul.

A két kötetben található adatok a tájökölógiai vizsgálatok kiinduló adatai is lehetnek, amelyeket azonban a részletes kutatások helyel-közzel minden bizonnyal módosítanak. A hazai természetföldrajzi kutatások — érthetően — először a nagytájak, ezt követően a középtájak tanulmányozását helyezte előtérbe. Kistájaink komplex természeti adottságainak feltárása még nemigen kezdődött meg. Erre pedig tudományunk önfejlődése szempontjából is nagy szükség lenne, hiszen így egyrészt újabb alapjelenségeket és folyamatokat ismerhetünk meg, de másrészt a nyert adatok és a kutatások az ökológiai folyamatokra és a környezet terhelhetőségére is kitűnő információkat szolgáltatnának. Ez a kutatási irány több újabb kooperációs lehetőséget nyitna a társtudományok, sőt néhány társadalomtudomány felé is.

Kistájainknak a geomorfológiája a legismertebb. A geomorfológia határozta meg ezek valószínű tájhatárait is. A kötetben meghatározott tájhatárok azonban objektívebbek lettek volna — és nagyobb közmegelegedést váltottak volna ki —, ha azok az illető középtájat jól ismerő szakemberek bevonásával és konszenzussal születtek volna. A határok kérdése különösen akkor nem elhanyagolható, ha az adatok jelentős része meghatározott területekre vonatkozik.